

Nog altijd leven veel Deense varkenshouders in onzekerheid

Deense crisis suddert door

De grote luchtbel waarop de Deense veehouderij was gefinancierd, knapte en luidde een paar jaar geleden de landbouwcrisis in. Nog steeds merken melkvee- en varkenshouders in Denemarken dagelijks de impact van deze klap. De crisis zorgt voor veel verliezers, maar maakt ook de weg vrij voor nieuwkomers. Alleen zijn zij dubbel gewaarschuwd.

Anders Andersen legt het aan de hand van de cijfers uit. „De groep Deense varkenshouders die financieel slecht presteert en over de 80 procent is gefinancierd met vreemd vermogen zit in acute geldproblemen. In de praktijk komt dit neer op 12 procent van de varkensbedrijven.” De consulent van de Deense belangenbehartiger Landboforeningen maakt de tussenbalans op van de crisis die melkveehouders en varkenshouders in Denemarken hard raakt.

Zeepbel geknapt

Een jaar geleden ging Pig Business op onderzoek uit in Denemarken en kwam terug met het artikel 'Knappende luchtbel nekt Deense veehouder'. Het artikel legde de zwakke plek onder het Deense systeem bloot. De zekerheid onder de Deense veehouderijbedrijven werd afgelopen jaren weggeslagen door de grondprijs die in vier jaar tijd kelderde van 35.000 naar 15.000 euro per hectare in sommige regio's. De vele tientallen kleine en versnipperde Deense banken raakten hun onderpand kwijt en werden op de vingers getikt door de financiële waakhond. De normaal gesproken zekere landbouwportefeuille werd door de in elkaar gezakte grondprijs een onzekere belegging voor banken. Door de sterk stijgende voerprijzen, gelijkblijvende opbrengsten en zware financieringslasten was het kaskrediet van vooral boeren die de laatste jaren veel hadden geïnvesteerd niet meer toereikend. Door de lagere onderpanden wilden en konden ban-

ken soms het kaskrediet niet verhogen. Als er al geld beschikbaar was, moesten boeren nieuwe leningen afsluiten met woekerrentes die opliepen tot 20 procent. Rentes waar je niet tegen kunt boeren.

Sfeer is verbeterd

Een jaar later zoekt Pig Business dezelfde mensen op: landbouwconsulent Anders Andersen, makelaar en melkveehouder Gerrit van der Meer, voeradviseur Martin Postma en Jan Groot Boerle, tot voor kort de enige Nederlandse varkenshouder in Denemarken. Gerrit van der Meer zegt dat de situatie niet veel is verbeterd. „Het vertrouwen van de banken in de landbouw is nog niet terug. Banken kunnen en willen geen geld in de landbouw steken. Landbouw is nog steeds een onzekere portefeuille.” Wel is de sfeer onder de boeren volgens hem verbeterd. Zowel de varkenshouders als melkveehouders profiteren van hoge opbrengstprijzen en een goede maïsoogst. De Deense consulent Anders Andersen ziet vooral een markt die herstellende is. „De grondprijs is gestabiliseerd en stijgt zelfs al in sommige regio's. Bovendien zijn de opbrengstprijzen al voor een langere tijd hoog, dat stemt veehouders optimistisch.” Jan Groot Boerle is één van de slachtoffers van de crisis. De Nederlander is vorige maand gestopt met zijn varkensbedrijf in Vrats en woont nu met zijn vrouw in een burgerhuis (zie kader 'Jan Groot Boerle hoopt op schuldsanering'). Hij ziet nog geen einde

van de crisis. „Veel ondernemers leven nog bij de gratie van de bank.”

Verlies nemen

Vorig jaar pretendeerde voeradviseur Martin Postma de korte hevige pijn als oplossing voor de crisis. „Als je een kwart van de bedrijven failliet laat gaan, kun je een nieuw gezond systeem opstarten. Alleen de hele economie is gebaseerd op zo weinig mogelijk pijn. Niemand weet hoe het verder moet. Iedereen hobbelt maar door en de overheid is antiboer en grijpt niet in.” Postma moet nu jammerlijk constateren dat zijn woorden werkelijkheid zijn. „Niks is opgelost. Het is alleen maar erger geworden.” In tegenstelling tot een jaar geleden rommelt het wel wat, moet de voormalig melkveehouder toegeven. Hij ziet dat banken soms hun verlies nemen en boerenbedrijven tegen lagere prijzen verkopen. Alleen naar zijn mening niet snel genoeg. „Banken, maar ook Kredietverenigingen die doorgaans tot 70 procent agrarische bedrijven financieren, moeten afschrijven en hun verlies nemen.” Gerrit van der Meer herkent het verhaal van Postma. Hij ziet dat banken soms boerenbedrijven verkopen tegen aanzienlijk lagere prijzen. Toch moet de echte opschoning volgens hem nog plaatsvinden. „Alleen, de markt zit vast. Je kunt niks. Je kunt ook niet van bank veranderen.” Van der Meer schat dat ongeveer 75 banken geld in de landbouw hebben uitstaan. Aangemoedigd door de Deense financiële ►

Zo werkt het Deense financieringsmodel

Om alles te financieren, was er de afgelopen decennia een grote vraag naar vreemd vermogen in de Deense landbouw. Het vroegere 'behoudende' Deense financieringsmodel ging op de schop. Doorgaans wordt nu de eerste 70 procent van de waarde van een boerenbedrijf gefinancierd bij een 'Kredietvereniging'. Dit voormalige staatsbedrijf dat nu een private financiële instelling is, wordt gevoed door obligaties die op de beurs worden verhandeld. Hier zitten meestal pensioenfondsen achter die de landbouw als een belegging zien. Deze leningen worden verstrekt met 'rentevaste perioden' van meer dan een jaar of variabel. De basisrente bij een Kredietvereniging kun je laten vastleggen voor 30 jaar tegen een tarief van circa 4 procent. Die

wordt verhoogd met een opslag variërend tussen de 0,7 en 2 procent.

Boven op de financiering bij de Kredietvereniging is een lening bij de commerciële bank, vergelijkbaar met de Nederlandse banken, mogelijk. Hiervoor wordt doorgaans een hogere opslag gerekend, van 3 tot 5 procent boven op de basisrente. Deze relatief hoge opslag is nodig, omdat de bank hiervoor meer risico loopt. Het gaat immers om de financiering van boven de bedrijfswaarde van de 70 procent die al via de Kredietvereniging is afgedekt.

Voor jonge ondernemers is daarnaast nog een staatsgegarandeerde lening van de Deense overheid mogelijk. Deze zogenoemde 'jongeboerleningen' zorg-

den dat je als startende ondernemer met diploma op zak de eerste vijf jaar renteloos kon lenen. In de drang naar nog meer vreemd vermogen ondernamen boeren de meest creatieve financieringsconstructies. Er werd met valutaleningen gespeculeerd op andere valutakoersen. Daarna probeerden boeren met renteswaps de renterisico's af te dekken. Achteraf gezien hoogspel gebaseerd op lucht. Melkveehouder en makelaar Gerrit van der Meer stelt dat dit niet meer gebeurt. „Die les is geleerd.”

Het Deense financieringsmodel heeft geleid tot praktijkvoorbeelden van boerenbedrijven die door waardedaling voor meer dan 100 procent met vreemd vermogen zijn gefinancierd.

Deense zeebel geknapt

Een jaar geleden ging Pig Business op onderzoek uit in Denemarken en kwam terug met het artikel 'Knappende luchtbel nekt Deense veehouder'. Het artikel legde de zwakke plek onder het Deense financieringsstelsel bloot. Lees het volledige artikel terug op www.pigbusiness.nl

waakhond en een internationaal samenwerkingsakkoord tussen banken (Basel-akkoorden) proberen banken hun aandeel landbouw omlaag te krijgen. Bankers streven naar een landbouwportefeuille van circa 10 procent. Volgens Postma zijn er banken die het dubbele in de landbouw hebben uitstaan. Deze banken leven volgens hem op het randje van de afgrond.

Eventuele renteverhoging

Volgens Postma zijn renteverhogingen de grootste dreigende zwarte wolk boven het Deense boerenbedrijf. Hij baseert zich op een artikel dat onlangs in de media verscheen. De Deense krant Landbrugs Avisen kopte: 'Rentetobom bedreigt Deense landbouw'. Bij een rentestijging van drie procent dreigt nagenoeg de hele Deense landbouw failliet te gaan. De totale agrarische schuld steeg vorig jaar met een half miljard euro tot in totaal 50 miljard euro. Ondanks dat de landbouw de afgelopen

jaren heeft geprofiteerd van historisch lage rentes en hoge opbrengstprijzen blijft de schuld bij Deense boeren stijgen. „Zelfs onder de meest gunstige voorwaarden maken boeren nauwelijks winst die nodig is om de schuld te verminderen. Het toont simpelweg aan dat de agrarische schuld te groot geworden is”, zegt Postma.

De Denen hebben er al vertrouwen in dat er de komende vijf tot tien jaar geen groot-schalige renteverhogingen plaatsvinden. Zo adviseert de Deense landbouwgroepering Kolding Landbrugradgivningcenter langlopende leningen met een rente van 3,5 procent om te zetten naar kortlopende met een rente van een half procent. De superlage rente van het afgelopen jaar houdt nog vijf jaar aan, voorspellen zij.

Pionnenspel

Veel onrendabele en failliete boerenbedrijven leven alleen nog omdat ze kunstmatig door

de banken overeind worden gehouden. Dat kost de banken minder dan wanneer ze nu gedwongen moeten verkopen tegen fors lagere prijzen. Ze hopen op boeren met een zak geld of die een goede cv hebben. Veehouders met goede resultaten kunnen de verliezen beperken. Jan Groot Boerle kent voorbeelden uit zijn buurt. Boeren die jaren bezig zijn geweest met bedrijfsuitbreiding, maar waarvoor ze nu opeens niet meer in aanmerking komen.

De bank geeft ze alleen nog de optie om hun buurman over te nemen, onder het motto van: met een herfinanciering komen de financieringslasten per liter melk gunstiger uit. „Alleen de veehouder zit nog zwaarder gefinancierd en leeft bij de gratie van de bank”, reageert Groot Boerle. Postma noemt de werkwijze van banken een pionnenspel. „We schuiven de problemen van boer A naar boer B en vervolgens naar boer C, zonder dat er iets is opgelost.”

Varkenshouder Jan Groot Boerle hoopt op schuldsanering

De crisis brengt menselijke drama's met zich mee. Makelaar en melkveehouder Gerrit van der Meer maakt ze van dichtbij mee. „Je ziet Nederlanders met een droom naar Denemarken komen. Ze gaan volledig voor het bedrijf en steken al hun geld en tijd er in. Opeens zien ze dan hun droom uit elkaar spatten. Dat is niet niks.” Voormalig melkvee- en varkenshouder Jan Groot Boerle (foto) heeft het zelf meegemaakt. Hij zag geen andere uitweg meer en heeft eind oktober de deur van zijn varkensbedrijf Damgard in Vråds achter zich dichtgetrokken en de sleutel ingeleverd bij zijn bank. „De bank mag nu uitzoeken wat ze er mee doen.” Zijn vrouw Ely en hij hebben nu in de buurt een burgerhuis

kunnen leven van vrienden. Ze hopen dat ze in de schuldsanering komen. Dit houdt in dat hun schulden onder begeleiding van de overheid binnen drie tot vijf jaar worden kwijtgescholden. Ze staan in de tussentijd onder strenge controle. „Gelukkig hebben we nooit in rijkdom geleefd en zijn we niet veel luxe gewend.” De rechter beslist komende maanden of ze in aanmerking komen voor de schuldsanering. Jan Groot Boerle ziet er opgelucht uit. Hij voelt dat er een last van zijn schouders is gevallen. De laatste jaren ging het al financieel slecht met zijn varkensbedrijf. „Steeds hoop je dat het beter gaat. Achteraf gezien ijdele hoop.” De doodsteek voor zijn bedrijf was het

failliet gaan van de Deense slachterij Jutland Meat begin dit jaar. Jan Groot Boerle leverde donderdagmorgen 7 februari 110 stuks vleesvarkens af. Diezelfde dag werd het faillissement aangevraagd door de Nederlandse directeur Frans Stortelder. Groot Boerle haalde nog verwoede pogingen uit om iets van zijn 250.000 Deense kronen (33.500 euro) terug te zien. Zonder resultaat. „Op vrijdag heb ik nog geprobeerd om beslag te leggen op de karkassen, maar toen waren ze al op transport.” Groot Boerle voelt zich bedrogen door de slachterij. Er gaan geruchten in Denemarken dat Jutland Meat al veel langer in zwaar weer verkeerde. Het

Prima kansen

De Deense situatie biedt ook weer kansen voor nieuwe ondernemers. Makelaars gaan hier gretig op in. Juist voor ondernemers met een relatief klein eigen vermogen biedt het Scandinavische land volgens hen prima kansen. Gerrit van der Meer heeft samen met zijn oud-compagnon de makelaarswerkzaamheden onder de naam Dan Dutch Farms weer opgepakt. Afgelopen jaar heeft hij acht Nederlandse melkveehouders aan een bedrijf in Denemarken geholpen.

Onder Nederlandse varkenshouders is er weinig animo voor de overstap. Toch zijn de mogelijkheden vergelijkbaar. Volgens Van der Meer is Denemarken voor twee groepen interessant: starters met een paar honderdduizend euro op zak en varkenshouders die een grote som geld op zak hebben. Hij vult aan: „Varkenshouders met geld kunnen bij bedrijven met bestaande financieringen de bank uitkopen en kortingen bedingen tot enkele honderdduizenden euro's.”

Voor een starter is volgens de Nederlandse makelaar een goede cv belangrijker dan ooit. Wat het minimale eigen vermogen moet zijn, laat hij in het midden. „Diegene die zelf drie ton inbrengt en slecht draait, zal minder kans maken dan iemand die met een ton eigen vermogen goede resultaten haalt.”

Anders Andersen adviseert Nederlandse starters eerst minimaal een jaar ervaring op te doen. Je raakt bekend met het land, leert de Deense taal en bouwt een cv op voor de bank. De tijden dat je Denemarken binnenrijdt en een lening voor een boerenbedrijf afsluit, zijn volgens hem voorbij.

Postma waarschuwt jonge ondernemers zonder veel eigen vermogen. „Het beste is om de bank met een zak geld uit te kopen. Zonder een zak geld ben je afgeschreven voordat je bent begonnen.”

Jan Groot Boerle heeft andere gedachten. Hij denkt: wat je niet hebt, kun je niet verliezen. „Kom hier niet met geld van je ouders, want je raakt het geheid kwijt. Je kunt beter met weinig geld komen. Dan spring je hoog zonder hard te kunnen vallen.”

Optimistisch gestemd

Op lange termijn kan volgens Van der Meer een stijgende grondprijs niet uitblijven. „Op 500 kilometer afstand kost een hectare grond in Nederland gemiddeld 50.000 euro, in Duitsland 30.000 euro en in Denemarken soms slechts 15.000 euro. Het kan niet anders dan dat de grondprijzen na verloop van tijd naar elkaar toe trekken. Alle tekenen wijzen erop dat het goed komt. Het is alleen nog niet te voorspellen wanneer het gebeurt.”

Andersen is even optimistisch gestemd. Hij prijst de efficiënte Deense varkenshouderij in combinatie met een groeiende mondiale vraag naar vlees. Bovendien is de verwachting dat de mestwetgeving voor varkenshouders vanaf volgend jaar wordt versoepeld. Door strengere mestwetgeving in 2005 werden Deense veehouders verplicht tot grondgebonden productie. Varkenshouders mochten maximaal 1,4 diereenheden per hectare houden. Nu is de politiek van plan om de regels te versoepelen en per regio te onderzoeken of varkenshouders 1,7

Prijkaartje Deens varkensbedrijf

Een grondgebonden varkensbedrijf beheren zonder eigen vermogen in opdracht van de bank. Het kan in Denemarken. In een advertentie van de Landbrug Syd staat in Hornslyd een varkensbedrijf te koop zonder prijs erbij. Wel staat: „Je krijgt 100 procent financiering als je goed bent.” Het is een gesloten varkensbedrijf met 211 zeugen en 2.756 vleesvarkens. Bij het bedrijf inbegrepen zit 166 hectare grond, waarvan 75 hectare is verpacht. De grote silo's en voerkeuken geven de mogelijkheid om de geogste granen op te slaan, te malen en mengen. Een mestbassin geeft extra opslagmogelijkheden voor drijfmest. Verder is het bedrijf voorzien van een woonhuis.

dierenheden per hectare mogen houden. Volgens Andersen is dit een belangrijk signaal uit Kopenhagen. Hij ziet vanuit de nationale overheid steeds meer waardering en erkenning komen voor de binnenlandse landbouw.

Postma verwacht eveneens dat het beter wordt, maar hij hoopt dat banken de problemen niet op de lange baan blijven schuiven. Groot Boerle gelooft ook in de Deense landbouw, maar is door zijn eigen ervaringen negatiever gestemd over het ondernemersklimaat. „Denemarken is een echte verzorgingsstaat, wat het een duur land maakt en onvriendelijk voor ondernemers. Toch zijn de randvoorwaarden om te boeren aanwezig. Als je boer wilt worden, kom naar Denemarken, maar krijg niet de illusie dat je geld gaat verdienen.” ■

 Reageren?
r.vanboekel@pigbusiness.nl

geluk voor de Nederlandse varkenshouder was dat hij maar de helft van het normale aantal varkens leverde, omdat hij al een tijdje geen vleesvarkens had gehouden. Hij kent verhalen van varkenshouders die 1,8 miljoen Deense kronen (240.000 euro) aan inkomsten zijn verloren bij het faillissement.

Ondanks zijn faillissement beseft de Nederlander dat hij bij lange na niet de ergst getroffen is. Groot Boerle huurde een deel van zijn varkensstallen van een Nederlandse melkveehouder. Diezelfde boer had ook het voormalige melkveebedrijf van Groot Boerle overgenomen. Onlangs is hij zonder medeweten van iemand in het weekend met zijn gezin vertrokken en heeft hij zijn

melkveebedrijf met dieren achtergelaten. „Niemand weet waar hij is”, zegt Groot Boerle. „Hij was echt een goede boer met verstand van zaken. Alleen heeft hij net voor de grondprijs in elkaar zakte melkrobots aangeschaft en een varkensbedrijf met 90 hectare gekocht.” Groot Boerle vermoedt dat deze wanhoopsdaad komt doordat de melkveehouder niet in aanmerking kwam voor de schuldsanering. Martin Postma heeft hier wel een verklaring voor. Hij denkt dat als Deense banken het vermoeden hebben dat Nederlanders in hun geboorteland nog kunnen terugvallen op onroerend goed of geld, ze niet meer in aanmerking komen voor de schuldsanering.

